

Enskild motion

Motion till riksdagen 2017/18:1760

av **Maria Abrahamsson (M)**

Tydliggörande av lagstiftningen om barnpornografi

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett tydliggörande av att med ”barn” i brottsbalkens mening avses verkliga barn av kött och blod, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Knappast någon ifrågasätter i dag kriminaliseringen av barnpornografi. Men en grundläggande brist i vår barnpornografilagstiftning (brottsbalken 16 kap. 10 §) är att den saknar en definition av begreppet pornografi. Det ger utrymme för olika uppfattningar om vad som är och inte är pornografi i allmänhet och barnpornografi i synnerhet. Det bäddar för olikartad praxis och skapar rättsosäkerhet samt tvingar polis, åklagare och domstolar att lägga tid och kraft på att utreda innehav av tecknade fantasifigurer, porslinsdockor, skivomslag och liknande i stället för att koncentrera sina resurser på att klara upp de övergrepp som begås på barn av kött och blod. Några exempel får illustrera det juridiska sammelsurium som utgör eller uppfattas som gällande rätt.

Södertäljefallet

Under innevarande mandatperiod har Södertälje tingsrätt avkunnat dom (B 478-14) i ett av de mest omfattande fall av barnpornografi som förekommit i vårt land. Målet gällde innehav av över en miljon bilder och filmer som i ett stort antal fall visar hur barn utsätts för grova sexuella övergrepp. Gärningsmannen dömdes till sex års fängelse. Den åtalade fälldes på flera punkter men friades på andra på ett till synes slumpartat sätt. Ett antal av mannens tavlor och fotografier på exponerade barn visade sig ha funnits i original på Moderna museet respektive hängt på Fotografiska museet. Dessa tavlor och foton bedömde tingsrätten ha konstnärliga värden och de rubricerades därför inte som

barnpornografi. Tavlor och foton av andra namngivna konstnärer hade enligt tingsrätten inte framställts i ”övervägande konstnärligt syfte” och var därför barnpornografi.

Porslinsdockor som den åtalade innehåft utgjorde enligt tingsrätten barnpornografi, men han fälldes ändå inte på den punkten eftersom dockorna inte omfattades av åklagarens gärningsbeskrivning. Andra dockor bedömdes inte vara barnpornografiska medan däremot fotografier som tagits på dockorna ansågs utgöra barnpornografi på grund av ”kamerans fokus”.

Omslaget till en grammofonskiva bedömdes vara barnpornografi, men i det här fallet friade tingsrätten gärningsmannen eftersom innehavet av skivomslaget ansågs vara försvarligt i lagens mening. Domstolen utgick här från att den åtalade hade haft skivan för musikens skull. I sammanhanget kan nämnas att tidigare samma år kom Sundsvalls tingsrätt fram till att samma skivomslag över huvud taget inte var pornografiskt.

Mangafallet

2012 fällde Svea hovrätt serieforskaren Simon Lundström i det så kallade Mangamålet. Riksåklagaren uppmanade då Högsta domstolen att pröva hur bestämmelserna om barnpornografibrott ska tolkas när det gäller tecknade barn. Till skillnad från Svea hovrätt friade Högsta domstolen Lundström. Visserligen bedömde domstolen att hans innehav av tecknade fantasifigurer var oförsvarligt men efter ett proportionalitetsresonemang där man vägde in mangatraditionen i Japan, bildernas konstnärliga halt med mera, konstaterade Högsta domstolen att just i det här fallet skulle den grundlagsgaranterade yttrandefriheten väga tyngre. Eftersom Högsta domstolens dom tog sikte på de speciella omständigheterna i målet saknas det fortfarande ett auktoritativt besked om hur rättsväsendet ska bedöma tecknad barnpornografi i allmänhet.

Akvarellen ”The Santas”

2013 publicerade Dagens Nyheter en recension av akvarellen ”The Santas” av Tala Madani. Målningen är en fiktion och föreställer delvis nakna tomtgubbar som står kring en spjålsäng och riktar sina könsorgan mot ett skyddslöst blöjbarn. Som DN-prenumerant polisanmälde jag mig själv för att få utrett om jag gjort mig skyldig till kriminaliserat innehav av barnpornografi. Enligt lagens huvudregel ska den som innehar en pornografisk bild av barn dömas för barnpornografibrott. Även innehav av teckningar och målningar med barnpornografiskt innehåll omfattas av kriminaliseringen, utom när det gäller innehav av egenhändigt framställda teckningar eller målningar. Åklagaren beslutade att inte inleda förundersökning med motiveringen att bilden kunde antas ha framställts i konstnärligt syfte. På vilket sätt konstnärens syfte med målningen var relevant för innehavarens straffrättsliga ansvar framgick inte av beslutet, och ter sig långt ifrån självklart så som lagen är utformad.

Lagen behöver klargöras

Hittills har riksdagen menat att barnpornografilagstiftningen är väl avvägd och avslagit mina motionsyrkanden om ett tydliggörande av det aktuella lagrummet (bet.

2015/16:JuU18). Senast i fjol avstyrkte riksdagen – efter beredning i förenklad form – mina motionsyrkanden (bet. 2016/17:JuU16).

Under 2017 avslöjade Svenska Dagbladet och Aftonbladet att tiotusentals personer i Sverige laddat ner dokumenterade sexuella övergrepp på barn, men att bara hundratalet gärningsmän dömts. Som granskningen visade saknade polisen inte metoder att spåra gärningsmännen men eftersom barnpornografibrottet är placerat i brottsbalkens 16:e kapitel och därmed utgör brott mot allmän ordning, saknas konkreta brottsoffer samtidigt som påföljden är förhållandevis låg. Detta med följderna att landets hårt ansträngda poliskår nedprioriterade den omfattande mängden barnpornografibrott.

Justitiedepartementet reagerade föredömligt snabbt på avslöjandet och tillsatte i juni 2017 en utredning för att bl a överväga barnpornografibrottets placering i brottsbalken. Enligt direktiven ska utredaren lämna författningsförslag som innebär att brottet flyttas till BrB 6 kap. Utredaren ska också analysera konsekvenserna av en sådan ändring, bl a för avbildade barn och för barn i allmänhet. Uppdraget ska redovisas senast den 18 juni 2018 (dir Ju2017/05435/LP).

Det är illa att lagen är suddig och rättspraxis oenhetlig, liksom att kriminaliseringen i vissa avseenden är alltför omfattande. Ingen, allra minst de drabbade barnen, tjänar på att innehav av tecknade fantasifigurer, porslinsdockor, skivomslag och liknande jämföras med innehav av foton och filmer som skildrar sexuella övergrepp på verkliga barn. Rättsläget behöver klargöras så att det dras en mer tydlig gräns mellan straffbar och inte straffbar hantering av barnpornografi.

Ett sätt att klargöra rättsläget och tydliggöra allvaret i samhällets syn på kränkningar kan, som också anges i ovan nämnda utredningsdirektiv, vara att flytta barnpornografibrottet från BrB 16 kap till BrB 6 kap. Med en sådan lösning, som får till följd att barnpornografibrottet räknas som brott mot person, skulle vägen beredas för en tolkning som utesluter att innehav av tecknade fantasifigurer, porslinsdockor, skivomslag och liknande jämföras med innehav av foton och filmer som skildrar sexuella övergrepp på verkliga barn.

Maria Abrahamsson (M)